

ישראל בין התגרויות חזבאללה למשא ומתן אפשרי עם לבנון

אורנה מזרחי ויורם שוייצר | 17 ביולי, 2023 | גיליון 1745

רצף ההתגרויות מצד חזבאללה מעלה את המתיחות לאורך הגבול בין ישראל ללבנון. החמורה שבהן לאחרונה הייתה הקמת אוהלים באזור הר דב, בשטח שבעיני ישראל נכלל בתחומה. פרובוקציות אלה, לצד החרפת האיומים של הארגון, משקפים ביטחון עצמי גובר של נסראללה עקב אמונתו שהמשבר הפנימי בישראל מחליש את יכולותיו של צה"ל, בהמשך להימנעות ישראל מתגובה מבצעית משמעותית כדי לא להתדרדר למלחמה, וכך נוצרת עבורו הזדמנות לשפר את מאזן ההרתעה מול ישראל. בתוך כך, נסראללה מבקש גם לבצר את מעמדו הפוליטי הנחלש בלבנון, שבה נשמעים קולות הקוראים למשא ומתן מדיני עם ישראל על הגבול היבשתי בין המדינות. על ישראל לאמץ מדיניות שתשלב מהלך מדיני ומעשה צבאי: להסכים למשא ומתן על הגבול היבשתי במקביל להשלמת המכשול הישראלי לאורך הגבול ובה בעת להכין מגוון פעולות צבאיות מתוכננות שירתיעו את חזבאללה ולהפעילן על פי הצורך, ובה בעת להיערך לאפשרות של הסלמה בעימות צבאי.

בחודשים האחרונים, במקביל למאמצי צה"ל להשלים את המכשול לאורך גבול לבנון, ניכרת עלייה משמעותית בהיקף הפרובוקציות שמבצע חזבאללה לאורך הגבול ואף מעבר לו. התפתחויות אלה מגבירות את המתיחות בין צה"ל לארגון ואת החשש להידרדרות לעימות צבאי. מדובר בעיקר בהרחבת הנוכחות של פעילי חזבאללה לאורך הגבול, כשחלקם מאיישים את עמדות התצפיות שהתרבו, לכאורה מטעם הארגון "ירוק ללא גבולות"; בניסיונות בוטים של פעילי חזבאללה ותומכיהם לחצות את הקו הכחול (אשר סומן על ידי האו"ם כקו הנסיגה של ישראל מלבנון ב-2000); ובמאמצים לחבל במכשול הישראלי ו/או להפריע לעבודות צה"ל להשלמתו. ב-6 ביולי בוצע גם ירי נ"ט לכיוון הכפר ע'ג'ר – אם לא על ידי פעילי חזבאללה, קרוב לוודאי שבאישורו. בנוסף, במחצית יוני נחשף בתקשורת הישראלית כי כנראה עוד באפריל הוקמו שני אוהלים בסמוך להר דב בתחום ישראל ובהם פעילים חמושים של הארגון. הצבת האוהלים נתפסה בישראל כהפרה בוטה של הקו הכחול, אך הוחלט בשלב הראשון שלא לפעול להסרתם בכוח, אלא למצות ערוצים דיפלומטיים ולפנות לאו"ם, לארצות הברית ולצרפת כדי שישכנעו את הלבנונים לדאוג להסרתם. מאמצים אלה אמנם הובילו להסרת אחד האוהלים, אך חזבאללה – אשר נראה, כי הנהגתו לא יזמה את הקמתם – זיהה זאת כהזדמנות עבורו ומסרב להסיר את השני. נסראללה אף הגדיל לעשות וב-12 ביולי, בנאום שנשא לציון יום

השנה ה-17 לפתיחת מלחמת לבנון השנייה, איום במפורש כי פעולה ישראלית להסרת האוהל תגרור תגובה מצד הארגון וקישור בין הסגת האוהל לדרישה הלבנונית לנסיגה מקבילה של ישראל מחלקו של הכפר ע'ג'ר החורג מעבר לקו הכחול, מתוך כוונה לייצר משוואה חדשה.

החיכוכים שיוזם חזבאללה לאורך הגבול והחרפת האיומים מצידו משקפים את תסכולו מהמשך בניית המכשול הישראלי לאורך הגבול, בצד התחזקות ביטחונו העצמי של הארגון שניכר מאז איומי נסראללה על אסדת כריש וגם בעקבות שני האירועים החריגים: פיגוע בצומת מגידו באמצעות מחבל שחדר מגבול הצפון (13 במארס) וירי רקטות מלבנון, שיוחס לגורמים פלסטינים, בחג הפסח (6 באפריל). מסתמן כי נסראללה נכון ליטול סיכונים עקב תפיסתו כי המשבר הפנימי החריף בישראל מאז הקמת הממשלה הנוכחית מבשר חולשה ורפיון צבאי שלה, והערכתו כי לממשלת ישראל אין עניין ויכולת בעת הזאת לנקוט פעולה צבאית חריגה מול הארגון, ובמיוחד לא לצאת למערכה נגדו. גם המתח המחריף בין ישראל לארצות הברית מחזק תפיסה זו ואת המסקנה הנגזרת כי ישראל תכיל את התגרויותיו עתה יותר מבעבר על מנת להימנע מהידרדרות למלחמה.

ואולם, גם חזבאללה איננו מעוניין להגיע למערכה צבאית רחבה, הגם שיתכן כי מספר ימי קרב ישרתו את מאמציו לבצר את דימויו כמגן לבנון ויחזקו בראייתו את מעמדו הנחלש בלבנון. זאת, מבלי להסתכן בתגובה ישראלית שתוביל למלחמה. לכן האירועים האחרונים מהווים עבורו הזדמנות לשפר את דימוי עמידתו האיתנה הן מול ישראל והן מול הציבור הלבנוני. מול ישראל, מטרתו של חזבאללה כפולה: ברמה האסטרטגית, הוא מעוניין לשפר באופן מצרפי את מאזן ההרתעה מול צה"ל לטובתו, כפי שנסראללה הבהיר בנאומו האחרון (12 ביולי), שהיווה חלק מהמערכה התודעתית השיטתית שאותה הוא מנהל מול ישראל, ובו התרברב כי מאז מלחמת לבנון השנייה כושר ההרתעה של חזבאללה מתחזק בעוד זה של ישראל מתכרסם. ברמת השטח, חזבאללה פועל להרחיב את אחיזתו בגבול, בין השאר כדי לייצר לעצמו נקודת פתיחה טובה יותר אם יחליט לממש את תוכניותיו לחדור לתחום ישראל באמצעות כוח רד'ואן – כוח הקומנדו של הארגון. תרחיש זה הומחש בפני קהל גדול של עיתונאים בתרגיל פומבי של פעילי חיזבאללה, שנערך במאי האחרון.

במקביל, נסראללה מבקש לנצל את מה שנתפס בעניו כחולשה ישראלית לחיזוק מעמדו של חיזבאללה כ"מגן לבנון" מול מתנגדיו מבית: האופוזיציה במערכת הפוליטית וכלל הציבור הרחב. הארגון נתון מזה זמן ממושך לביקורת מתרחבת בלבנון הן בגין אחריותו למשבר הכלכלי הקשה במדינה, והן עקב חלקו ביצירת הקיפאון הפוליטי, כשהוא מתעקש שמועמדו לתפקיד נשיא לבנון – סולימן פרנג'יה הבן – ייבחר לתפקיד, למרות שאין הוא זוכה בתמיכה הנדרשת בפרלמנט. בעיני רבים בלבנון, התעקשות זו של נסראללה היא המונעת בחירת נשיא חדש, שיקדם מהלכים לשיפור המצב במדינה. אתגר נוסף לארגון מהוות גם הקריאות המתרחבות מצד מבקריו במערכת הפנימית לוותר על מעמדו כמיליציה עצמאית ולהתפרק מנשקו. בנאום

שנשא ב-12 ביולי נדרש נסראללה לכך וטען כי נשק ההתנגדות נועד רק להגן על לבנון, ותקיפתה של אחזקת נשק זה תשרת את האויב.

במגעים עם גורמים בינלאומיים, שניסו לפתור את סוגיית האוהל בהר דב, העלה הצד הלבנוני את קיומן של חריגות ישראליות לתחום לבנון, הדורשות תיקון, בדגש על החריגה המרכזית - ובשפתו "כיבוש" הכפר ע'ג'ר, שהקו הכחול חוצה אותו. בתוך כך, הגורמים הלבנונים העלו את הצורך להשיג הסכמה גם על סימונו של כל הגבול היבשתי בין ישראל ללבנון ואף חשפו זאת בפומבי. ראש הממשלה מיקאטי מסר (נדאא' אלוטן ואלקדס אלערבי, 11 ביולי) שלבנון הודיעה לאו"ם על כוונתה לקדם סימון מלא של הגבול היבשתי. שר החוץ הלבנוני הבהיר כי ההצעה לסימון הגבול היא רצינית, הגם שאין מדובר בנורמליזציה עם ישראל (אלנשרה, 11 ביולי). כן פורסם במקביל על הגעתו לאזור של השליח אמריקני עמוס הוכשטיין, שניהל את המשא ומתן על ההסכם לסימון הגבול בים.

מבחינת חזבאללה, האפשרות לנהל משא ומתן על סימון הגבול היבשתי כולו מייצרת דילמה. כניסה למשא ומתן מדיני עם ישראל מנוגדת בתכלית לתפיסותיו, כמו גם לגישתה של פטרונותו איראן, לגבי הלגיטימיות של קיומה של ישראל בכלל ולמשא ומתן עימה בפרט. לפיכך, לעת עתה נסראללה, אשר איננו מעוניין להצטייר כגורם הסרבני ולחשוף את הפער בין עמדתו לזו של מקבלי ההחלטות האחרים בלבנון, המעדיפים משא ומתן על פני עימות צבאי, מאפשר לכאורה את קידומו של המשא ומתן כשהוא משמש 'כשומר כשרות', כפי שעשה והצהיר בפרשת אסדת הגז. ועדיין, נסראללה מקשר במפגיע בין הסגת האוהל שנותר באזור הר דב לבין דרישה לבנונית לנסיגת ישראל מהכפר ע'ג'ר, שבו מתקיימת הפרה ישראלית הנובעת מהתחשבות בתושבי הכפר. בנאומו ב-12 ביולי ביקש נסראללה להבהיר כי אין מדובר בשיחות לקביעת הגבול, שהרי לדבריו הגבול קבוע עוד מלפני הקמתה של מדינת ישראל, אלא במהלך שנועד להשיב ללבנון אדמות שנכבשו מידיה. וממילא, סיכויי השלמתו של משא ומתן מדיני בין ישראל ללבנון נמוכים נוכח חילוקי הדעות העמוקים בין שני הצדדים ביחס ל-13 נקודות לאורך הגבול, ובידי חיזבאללה נותרת היכולת לסכלו בכל שלב שיבחר.

נסיבות אלה מייצרות דילמה, המוכרת מהעבר, גם לישראל: בראש ובראשונה כיצד לעצור את הכרסום בדימוי ההרתעה שלה בעיני חזבאללה, להבהיר לנסראללה את מחיר המשך ההתגרריות והפעילות הצבאית שהוא מתכנן נגדה לאורך הגבול הלבנוני ובסוריה, ולייצב את המצב הבטחוני, מבלי להידרדר למלחמה.

ישראל צריכה לאמץ מדיניות המשלבת בין המהלך המדיני למעשה הצבאי. נכון עשתה ישראל שבניסיון לפתור את פרשת האוהלים בהר דב, היא פנתה תחילה לערוצים הדיפלומטיים על מנת לחשוף את מעשיו של חזבאללה ולזכות בלגיטימציה בינלאומית, ועליה לשמור על מעורבות בינלאומית ב"הרגעת" חזבאללה ובמניעת עימות צבאי העלול לגרום פגיעה הרסנית בלבנון ופגיעה גם בישראל. לכן על ישראל להודיע על הסכמה לקחת חלק במשא ומתן מדיני עם הצד הלבנוני כדי לפתור את המחלוקות לאורך הגבול ולסמן גבול קבוע ומוסכם. במקביל,

על ישראל להמשיך ולהשלים את בניית המכשול לאורך הגבול ולא להסתפק בצעדי האזהרה שנקטה עד כה כדי לסמן שהגיעה לגבול סבלנותה, דוגמת הפעלת אמצעי אל-הרג שהרחיקו אנשי חזבאללה שהתקרבו לגדר או חצו אותה (ב-12 וב-15 ביולי). על צה"ל להכין קשת תגובות צבאיות נקודתיות (כולל פעולות שאינן פומביות) כדי להבהיר לחזבאללה כי ישראל נכונה להעצים את תגובותיה וכי נסראללה שוגה בהערכת חסר של עוצמתה הצבאית ויכולתה לגבות ממנו מחיר כבד. שפעילות כזו אינה נטולת סיכונים להסלמה וצה"ל צריך להיערך לכך.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט